

#2 DOSARE DE ARTIST Portofolios

Carturari

Ștefan Râmniceanu – un Pollock neo-bizantin

Retrospectiva

Ștefan Râmniceanu: *Urme*

Palatul Mogoșoiaia și

ATELIERAMNICEANU, București

10 octombrie – 4 decembrie 2014

text de MAGDA CĂRNECI

Cine îl cunoaște personal, știe că Ștefan Râmniceanu – artist reprezentativ al generației 80 în artele vizuale – este categoric o natură puternică, uneori copleșitoare, dar care știe să dezvăluie adeseori o delicatețe de gust neverosimilă. Orgolios și combativ, autoritar și deopotrivă seducător în impulsurile sale pro-

funde, el este de asemenea un pictor de o surprinzătoare finețe a detaliilor și nuanțelor picturale rafinate la infinit. Artist deranjant și incontestabil pentru colegii de breaslă, ceea ce Râmniceanu concepe și produce ca pictură – și mai recent ca sculptură – e adesea ieșit din scară, hipertrofiat, de-măsurat, pentru că percepția și afectivitatea lui sunt astfel, deschise spre forță și magnificență. În alte epoci, el ar fi fost un ctitor de biserici sau ar fi

decorat săli somptuoase ale unor palate princiare. De aceea, arta lui are monumentalitate și profunzime, o când dezlănțuită, când foarte controlată, e uneori oceanică, alteori are grandilocvență la nivelul materialelor și facturii, dar și o măiestrie aproape ametoitoare pentru devenirea subtilă a formelor și culorilor. Angajamentul lui Râmniceanu în artă este total, devoțiunea lui pentru pictură se arată a fi absolută, pare aproape mistică sau ascetică

prin propriul ei exces luxuriant. Felul în care Râmniceanu îți vorbește despre tonuri, gestualități și texturi impresionează – el trăiește în ceremonialul Artei, în religiozitatea Picturii. Râmniceanu pare un sacerdot al unui cult esoteric – din ce în ce mai puțin înțeles astăzi, dar nu mai puțin prețios pentru spiritele obișnuite cu „eoul estetizant” – cel al transfigurării sau mântuirii prin artă, iar angajamentul în artă nu poate fi în cazul acesta decât masiv, total, absolut, precum îi este temperamentul. Ce propune arta lui Râmniceanu prin ciclurile de pictură deja cunoscute – *Ziduri*, *Insule*, *Scrieri*, *Urne și Labirinturi* din anii 1990, *Manuscris*, *Carte*, *Ferecături*, *Cărturari* sau *Omul universal* din anii 2000, iar mai recent *Cămașa zidurilor*, *Apostoli de lut*, *Stâlpul*, *Idoli*, *Centauri*, *Noaptea de aur* etc. – este o desfășurare superlativă a regnului „perei vizualități”, de fapt al perei emoții cromatice-gestuale, străbătute de aspirația constantă, obsesivă, către depășirea acestei descărcări uneori uriașe de energie creativă înspre o subțiere și o eventuală transsubstanțiere a materiei, fie ea pigment intens, pastă groasă, tablă, lemn, cabluri de sârmă și buleane de fier în compoziții de dimensiuni adeseori impresionante. Există la Râmniceanu o tensiune, o luptă între acești doi poli apa-

rent ireconciliabili: vizualitatea opulentă, strălucitoare, pe de o parte - și, pe de altă parte, dorul de un „dincolo” înformulabil, setea de dezmarginire, și, prin inferență, de spiritual. Aici stă și dimensiunea straniu șamanică și decopotrivă aulică a operei sale, pe care de la un punct încolo oricui privitor începe să-o simtă în fața imaginilor lui. Mulți pictori au, desigur, acest cult al artei ca o formă specifică a religiozității culturale moderniste, și din acest punct de vedere Ștefan Râmniceanu se așază într-o galerie sonoră de artiști predecesori sau contemporani, fie ei români sau din alte spații culturale. Afinitățile lui cu pictura lui Horia Bernea, Marin Gherasim, Sorin Dumitrescu, Horia Damian sunt evidente. Dar ce-l caracterizează pe Râmniceanu este, cum spuneam, de-măsura, ne-măsura, supra-măsura, scara la care se petrece această alchimie estetică de proporții. La Râmniceanu, din cauza dimensiunii fenomenului și a cantității impresionante de artefacte, acest lucru devine evident, sare în ochi, provoacă uimirea, și în cele din urmă „transportul psihic” al receptorului – transpus și el la un alt nivel de vibrații, integrat și el într-un metabolism vizual de proporții. Frumusețea rămâne la Râmniceanu o cheie misterioasă a spiritului. Într-o epocă în care, în

artele vizuale ale noilor generații, estetismul pare o sechela depășită (și chiar jenantă) a trecutului fie el și foarte recent, iar frumusețea pare o relictă psihologică fără credibilitate și neglijabilă, dacă nu aproape ridicolă față de cotidianismul mizerabilist, redundanț și brutal care predomină – artiști ca Ștefan Râmniceanu mai au curajul să afirme, cu „enormitatea” unui discurs impecabil, tocmai forța și magia acestor valențe ireductibile ale artei, necesitatea lor încă vitală pentru psihismul uman, valoarea lor amelioratoare, transformatoare. Adică tocmai capacitatea lor de a ne deschide către un nivel mai fin de percepție a existenței, către o zăre mai amplă a raporturilor care alcătuiesc relația noastră cu lumea, către o perspectivă mai cuprinzătoare și eventual mai armonioasă a realității mult mai complexe, mai vaste în care suntem inserați – și care nu se limitează nici pe departe la cultura urbană artificială care ne-a invadat și ne-a limitat simțurile și mintea. Dacă „frumusețea va salva lumea”, cum spera Dostoievski, este poate pentru că, și în măsura în care, ea ne-ar mai putea deschide înțelegerea către mai mult decât realitatea contingă, mecanică, stresantă și adesea irepersibilă care ne înrobește, în măsura în care ne va pune din nou în rezonanță cu vibrațiile

naturii, ale psihicului nostru profund, ale planetei și cosmosului – și astfel ne va salva de la o concepție egoistă și distructivă a omului, așlazi excesiv de centrat în egoul lui individualist, acaparator și devorator. Demn urmaș al mării școli de pictură românești din secolele XIX și XX, și mai ales al lui Ion Andreescu, cum au recunoscut istoricii de artă, Ștefan Râmnicăeanu este și un excelent cunoscător al picturii moderne de vârf a celei de-a doua jumătăți a secolului XX. Trăitor la Paris din 1992, timp de aproape un sfert de veac, Râmnicăeanu a asimilat și metabolizat personal lecția marilor muzee ale lumii, din care și-a luat, așa cum îl este și semnul zodiacal, partea leului. Este surprinzător să observi cum a reușit să integreze, într-o sinteză eclectică și simpluoasă, sintagme vizuale din abstracția lirică franceză și din expresionismul abstract american, din Miró, Tapiés, Soulages, Hartung, sau din Pollock, Kline, Albers și alții. Dar toate influențele conlucrează la el fericit, fără să se excludă, spre a da naștere unui discurs pictural impetuos, fie de o rigoare neobișnuită, fie de o vigoare cromatică aproape incandescentă, mai ales în ultima vreme. Toate influențele sunt alese de Râmnicăeanu după un filtru al expresivității maxime, și se topesc într-un limbaj al unei metamorfoze frumuseți. Căci numitorul comun al acestor explorări vizuale în diverse direcții ale lui Râmnicăeanu, întinse pe decenii, rămâne până la urmă, cum spuneam, frumusețea, frumusețea „strigătoare la cer”, ca să spunem așa, în forța afirmării ei impenitente.

Cele peste 300 de lucrări din expoziția retrospectivă *Urme*, expuse în spațiile atât de diverse de la Mogoșoaia – multe lucrări fiind împrumutate din colecții private occidentale, însumând pictură, desen și obiect dar și 30 de sculpturi în lemn sau metal create în ultimii ani, unele de dimensiuni monumentale – inscenează împreună un fast clasic al modernismului și sunt gândite în acest sens. Încă și mai surprinzătoare este ampla deslășurare de forțe de la ATELIERĂMNICĂEANU – un fel de muzeu-galerie de artă privată situat la marginea Bucureștiului, o luxuriantă clădire modernă de sticlă, marmură și beton, concepută de artist pentru a-i cuprinde opera și a o arăta în toate unghiurile și „armonicile” sale vizuale posibile. Acolo înțelegi că Râmnicăeanu, asemenea regelui antic Cressus, e tentat să transforme tot ce atinge în aur estetic – o utopie pe cât de uluitoare pe atât de fatală, ca o aleasă dărnare, ca un drog rafinat și orgolios. Dar dacă, printr-un straniu cataclism, s-ar distruge toate muzeele occidentale de artă, atunci aici, la ATELIERĂMNICĂEANU, s-ar regăsi păstratele semnițele vizuale moderniste cele mai prețioase, sintetizate în pânzele pictorului român, din care ar putea fi reconstituită toată „fala vizuală” al ultimei jumătăți de secol XX.

Scriam altădată că din spatele imaginilor dezlântuit expresioniste sau riguros abstracte ale lui Ștefan Râmnicăeanu se străvăd adesea câte un sfert de aureolă, câte un colț de icoană ortodoxă, un bulon de scut, un cotor de manuscris vechi sau o buclă de amură

medievală. Din spatele acestei imponente desfășurări de energii picturale sau sculpturale pe care artistul ne-o propune în această expoziția retrospectivă din 2014 – deschisă la 26 de ani după celebra lui expoziție din 1988 de la Curtea Veche din București –, se străvede la Ștefan Râmnicăeanu, din nou și din nou, rădăcinile lui profund românești. Rădăcini culturale ireductibile, hrănite de o spiritualitate locală, pe care am numit-o demult „post-post-bizantină”, parafrazând o sintagmă celebră a lui Nicolae Iorga. Dintre toți reprezentanții curentului neo-bizantinist din arta românească a ultimelor trei decenii, Ștefan Râmnicăeanu rămâne după mine unul dintre cei mai puternici și mai constanți. Aș încheia spunând că Râmnicăeanu e într-adevăr un fel de „Pollock neo-bizantin”, cum a afirmat cândva Dan Hăulică: nebunia forțelor creative venind din abisalitatea noastră subconștientă se decantează la artistul român în energie purificată a unei deschideri, prin artă, către abisalitatea noastră trans-emoțională. Este demonstrația convingătoare a unui mare artist.

O primă versiune a acestui text a apărut în revista 22, 21-27 octombrie 2014.

LEGENDĂ FOTOGRAFII / CAPTIONS:

- 1, 3 - Aspect din expoziția de la Mogoșoaia
- 2, 4 - Aspect din ATELIERĂMNICĂEANU

